

Eugeniusz Cnotliwy, Tadeusz Nawrolski, Ryszard Rogosz

Lubiąż, woj. wrocławskie

Informator Archeologiczny : badania 10, 271-272

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

strome i krótkie zejście do doliny Pienińskiego potoku. Mur ten jest fragmentem wschodniej bramy zamku. Odkrycie jego zmieniło dotychczasowe proporcje obiektu i pozwala na nową rekonstrukcję założenia zamku. Przy budowie tego muru wykorzystano naturalny układ grzebieni skalnych, wyzyskując stromą grzędę, jako zamknięcie od południa. Grań szczytowa stromo opadająca do doliny w południowo-zachodnim narożniku dochodzi do 799 m wysokości. Od wewnątrz skała piętrzy się na wysokość 2,5 m, jako naturalny mur. Od zachodu na wysokości 740 m wąską szczelinę umocniono murem wzniesionym z łupanego wapienia. Pionowa ściana bramy posiada boczne umocnienia.

Od strony wschodniej na wysokości 760 m, pomiędzy dwoma żeberkami skalnymi posadowiono umocnienia drugiej bramy, której charakter uściśliły przysze badania. Między obu bramami na wysokości 720 m wzniesiono tarczowy mur, do którego przylegają podpiwniczenia budynków mieszkalnych oraz wielka czworokątna cysterna. Wewnętrzna przestrzeń, o silnym spadku, zagospodarowano planowo przy pomocy terasów i półek wciętych w skałę. Poszczególne budynki piętrzą się przystawiając do skały.

Całość zabudowy Zamku pienińskiego reprezentuje formę nie mającą w Polsce żadnych analogii. Wielkość założenia przekreśla możliwość łączenia go z księżną Kingą. Materiał ceramiczny pochodzący z XV wieku wskazuje, że Zamek został wzniesiony w tym czasie.

LUBIĄŻ
woj. wrocławskie

P.P. Pracownie Konserwacji
Zabytków - Pracownia Kon-
serwatorsko-Archeologiczna
Oddziału w Szczecinie

Badania prowadzili dr Eugeniusz Cnotliwy /autor sprawozdania/, mgr Tadeusz Nawroński i mgr Ryszard Rogosz. Finansował WKZ we Wrocławiu. Osada kultury lużyckiej z końca epoki brązu i wczesnej epoki żelaza, osada wczesnośredniowieczna, klasztor cystersów z XII-XVIII w.

Celem prac było odsłonięcie i zbadanie relikwów kościoła późnoromańskiego i gotyckiego a także klasztoru oraz rozpoznanie osadnictwa starszego, przedklasztornego.

Cystersi przybyli do Lubiąża w 1163 roku, a dokument lokacyjny klasztoru został wystawiony dopiero w 1175 r. Pierwszy kościół

klasztorny pod wezwaniem NMP wzniesiono do 1200 r. skoro już w 1201 r. pochowano w nim fundatora opactwa księcia Bolesława I Wysokiego. Po raz pierwszy na relikty tego kościoła natknął się J. Kramarek w 1964 r. Ze względu na rozmiary wykopów nie było podstaw do szerszych badań architektonicznych. W badaniach PKZ, dzięki założeniu dużej ilości wykopów /24/, powiązanych świądkami profilowymi, odsłonięto wszystkie zachowane relikty kościoła późnoromańskiego. Znajdowały się one w obecnym prezbiterium, w transepcie i w nawie południowej /w nawie północnej barokowa krypta grobowa zniszczyła wszystko/.

Kościół z XII w. był bazyliką z transeptem. Wzniesiono go na szerokiej /2,2 - 2,4 m/ kamiennej ławie fundamentowej. Na niej zbudowano mury kapitałne o szerokości 82-83 cm i 107-115 cm /w transepcie/ używając w tym celu kostki kamiennej /surowiec nie został jeszcze rozpoznany/. Najlepiej zachowana partia znajduje się pod ścianą gotycką północnego ramienia transeptu. W nawie południowej odsłonięto południowo-zachodni narożnik kościoła. Szczyt zachodni z portalem nie zachował się, został rozebrany aż do stopy fundamentowej. Zastanawia brak w warstwach rozbiórkowych fragmentów detalu kamiennego, co pośrednio może świadczyć o surowości bryły pierwotnego założenia.

Między 1270 a 1350 rokiem w kilku etapach nastąpiła przebudowa gotycka kościoła. Zręby kościoła gotyckiego z cegły /wątek wendyjski/ powstały dokładnie na fundamencie romańskim. Plan pozostał w zasadzie ten sam, dobudowano obejście wokół prezbiterium, do którego następnie dobudowano kaplicę książęcą /1311-1312 r./. W ostatnim etapie budowy przedłużono kościół w stronę zachodnią.

W wirydarzu klasztorным udało się odkryć fragment gotyckiego skrzydła zachodniego klasztoru /z cegły/.

Klasztor lubiążski wzniesiono na miejscu osady wczesnośredniowiecznej, której pozostałości odkryto w wielu miejscach kościoła /tam gdzie jej nie zniszczyły wykopy budowlane, późniejsze grobowe i związane z licznymi przebudowaniami/. Wydobyto liczny materiał ceramiczny, który można datować na VII/VIII - XII w. Panuje powszechne przekonanie, nie potwierdzone badaniami archeologicznymi, że klasztor zbudowano na miejscu wcześniejszego grodziska. Nasze badania nie ujawniły żadnych elementów obronnych ani w obrębie klasztoru ani też na zewnątrz, gdzie przeprowadzono szczegółową penetrację wiertniczą.

Nad samym calcem w lepiej zachowanych partiach kościoła zalegała warstwa związana z osadnictwem ludności kultury łużyckiej z końca epoki brązu i wczesnej epoki żelaza. Znalezione liczny materiał ceramiczny, kości zwierzęce.

Badania zostały zakończone.